

Ebeveynlerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları ile Ergenlerin İnternet Bağımlılığı*

Parents' Family Life and Child Raising Attitudes and Adolescents' Internet Addiction

Sabahat COŞKUN^[1] Hülya SARAY KILIÇ^[2] Gamze SARIKOÇ^[3]

Başvuru Tarihi: 24 Eylül 2021

ÖZET

Kabul Tarihi: 24 Ekim 2021

Bu çalışmada, ebeveynlerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları ile ergenlerin internet bağımlılığı arasındaki farkın incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya 101 ebeveyn ve 12-18 yaş aralığındaki 101 ergen olmak üzere toplam 202 kişi katılmıştır. Araştırmaya katılan ebeveynlerin yaş ortalaması 41.84±4.29 (min=32, max=54), ergenlerin yaş ortalaması ise 14.11±1.8 (min=12, max=17) olarak tespit edilmiştir. Veri toplama formunda yer alan Sosyodemografik Özellikler ve Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği'ni ebeveynler, İnternet Bağımlılığı Ölçeği'ni ise ergenler cevaplamıştır. Verilerin analizinde Student-t, Mann Whitney U, One-Way Anova, Kruskal Wallis, Ki-kare ve Pearson korelasyon testleri kullanılmıştır. Ebeveynlerin %86.1'i iş güvencesinin olduğunu, %89,1'i çocuğun bakımına birilerinin katılmadığını ve %55,4'ü çocuklarına kısmen zaman ayırdığını belirtmiştir. Ebeveynlerin aşırı koruyuculuk düzeylerinin düşük, demokratik tutum ve eşitlik yaklaşımları, ev kadınlığı rolünü reddetme, aile içi çatışma ve sıkı disiplin düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Ergenlerde internet bağımlılığı tespit edilmezken, yarısına yakını riskli internet kullanımı gösteren grupta yer almıştır. Ebeveynlerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumu ile ergenlerin internet bağımlılığı arasında bir fark tespit edilmemiştir. Ancak ergenlerin büyük bir çoğunluğunun riskli internet kullanımı gösteren grupta yer alması her bir ergenin internet bağımlılığı olma açısından risk altında olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle ergenlerin doğru ve güvenli internet kullanımlarını teşvik edecek çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: ebeveyn tutumu, çocuk yetiştirme, ergenlik, internet bağımlılığı

Received Date: 24 September 2021

ABSTRACT

Accepted Date: 24 October 2021

In this study, it was aimed to examine the difference between parents' family life and child-rearing attitudes and adolescents' internet addiction. The research was carried out using the relational survey model, one of the quantitative research methods. A total of 202 people, including 101 parents and 101 adolescents aged 12-18, participated in the study. The mean age of the parents participating in the study was 41.84±4.29 (min=32, max=54), and the mean age of the adolescents was 14.11±1.8 (min=12, max=17). Parents answered the Sociodemographic Characteristics and Family Life and Child Raising Attitude Scale in the data collection form, and adolescents answered the Internet Addiction Scale. Student-t, Mann Whitney U, One-Way Anova, Kruskal Wallis, Chi-square and Pearson correlation tests were used to analyze the data. 86.1% of the parents stated that they had job security, 89.1% of them did not participate in the care of the child, and 55.4% of them partly spared time for their children. It was observed that the levels of overprotection of the parents were low, while the levels of democratic attitudes and equality approaches, rejection of the role of housewife, intra-familial conflict and strict discipline were high. While internet addiction was not detected in adolescents, nearly half of them were in the group with risky internet use. No difference was found between parents' family life and child-rearing attitudes and adolescents' internet addiction. However, the fact that the majority of adolescents are in the group with risky internet use reveals that each adolescent is at risk for internet addiction. For this reason, it is recommended to carry out studies that will encourage adolescents to use the internet correctly and safely.

Keywords: parenting attitude, child rearing, adolescent, internet addiction

Atıf Cite Coşkun, S., Saray Kılıç, H., & Sarıkoç, G. (2021). Ebeveynlerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları ile ergenlerin internet bağımlılığı. *Humanistic Perspective*, 3 (3), 780-799. <https://doi.org/10.47793/hp.1000101>

* Bu makale 15-17 Kasım 2018 tarihinde Sakarya'da düzenlenen 5.Ulusal 1.Uluslararası Hemşirelikte Güncel Yaklaşımlar Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

[1] Dr. Öğr. Üyesi | Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi | Sağlık Yönetimi Bölümü | Bilecik | Türkiye | ORCID: 0000-0002-9063-2778 | sabahatsakar@hotmail.com

[2] Dr. Öğr. Üyesi | Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi | Hemşirelik Bölümü | Bilecik | Türkiye | ORCID: 0000-0001-8165-2577

[3] Dr. Öğr. Üyesi | Sağlık Bilimleri Üniversitesi | Psikiyatri Hemşireliği | Ankara | Türkiye | ORCID: 0000-0003-1651-4308

GİRİŞ

İnsanın yaşam evreleri gözden geçirildiğinde en karmaşık ve en sorunlu yaşanan dönemin ergenlik dönemi olduğu bilinmektedir. Bu dönemde fiziksel, sosyal ve ruhsal yönden birçok değişiklik gözlemlenir. Ergenlik; fiziksel, duygusal değişim ve gelişim sonucunda, cinsel ve psikososyal açıdan olgunlaşma ile başlayıp bireyin kimlik duygusunu bulması ve bağımsızlığını kazanması ile son bulan bir dönem olarak kabul edilmektedir (Derman, 2008). Ergenlerde yaşanan hızlı biyo-psiko-sosyal değişiklikler hem ergenlerin hem de ailelerin uyum sorunları yaşamasına neden olmaktadır (Çuhadaroğlu, 2008). Bu zorlu ve sancılı dönem ergenlerin kimlik oluşumlarına da etki etmekte ve onları farklı riskli davranışlara eğilimli hale getirebilmektedir (Niedorys vd., 2018). Bu nedenle ergenin çevresi ile özellikle ailesi ile olan etkileşimi ve iletişimi büyük önem kazanmaktadır. Çünkü duygusal gelişimin, sosyalleşmenin ve toplumsal kuralların ilk adımları aile ortamındaki ilişkiler ile atılmaya başlar (Ersoy, 2015). Çocukluk döneminde, ebeveyn-çocuk ilişkisindeki nitelikli, destekleyici, geliştirici ve besleyici ilişkilerin varlığı, ergenlik dönemindeki davranışların yönü için önemli göstergelerden biridir (Atar vd., 2016). Ebeveynler çocuk yetiştirmede demokratik, baskıcı, ilgisiz, aşırı koruyucu tutumları gösterebilmektedir. Demokratik tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarının birçok yönden sağlıklı gelişim gösterdiği belirtilmektedir (Şalcı vd., 2018). Literatürde ebeveyn tutumlarının ergenlerin benlik saygıları, utangaçlık düzeyleri, madde bağımlılığı görülme durumu, depresyon düzeyi, karar verme stratejileri vb. birçok konu ile ilişkisinin ele alındığı görülmektedir (Erbil vd., 2006; Oğuz vd., 2018; Öztürk vd., 2011; Sarı ve Özkan, 2016). Fiziksel ve duygusal değişimlerin yoğun yaşandığı ergenlik döneminde, algılanan ebeveyn desteği ve ebeveyn-ergen arasındaki yakın ilişkiler, sağlıklı açık iletişim açısından önemlidir (Aufseeser vd., 2006). Bu ilişki ergenlerin olumlu ya da olumsuz yönelimlerde bulunmasında önemli bir etkidir. Ebeveynlerin tutarlı ve düzenli davranış biçimleri, ergenlerin ruhsal durumlarında belirleyici rol oynayabilmektedir (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016). Ebeveynlerin destekleyici tutumları ergenlerin hem psiko-sosyal gelişimlerinin sağlıklı olmasına hem de çevresi ile iyi ilişkiler kurmasına katkı sağlamaktadır. Böylece ergenler uyum sorunu yaşamayan, sağlıklı bir birey olarak yaşamına devam etmektedir. Ancak ebeveynlerin olumsuz ve kısıtlayıcı tutumları nedeniyle duygusal, fiziksel ve sosyal ihtiyaçları karşılanamayan ergenler ise çevreleriyle kuracakları ilişkide uyumsuz, mutsuz, içedönük, pasif ve başkalarına bağımlı olma gibi durumların yanı sıra ruhsal problemlerle de karşı karşıya kalabilmektedir (Altıntaş ve Öztürk, 2016; Uzun ve Baran, 2015). Ergenlerde anneye bağlanma ve intihar davranışıyla ilişkili faktörlerin incelendiği bir çalışmada; intihar davranışında bulunan ergenlerin anneye bağlanma puanlarının düşük olması sonucu, güvensiz bağlanmanın intihar davranışı için önemli bir risk faktörü olabileceğini bildirmiştir (Şenses Dinç vd., 2020). Ergenlerde psikolojik dayanıklılık, kişilik özellikleri ve sosyal desteğin incelendiği başka bir araştırmada; ergenlerde psikolojik dayanıklılığın en önemli yordayıcısının algılanan sosyal destek

olduğu gösterilmiştir (Gökalp ve Yöndem, 2021). Bu durumda ebeveyn ve arkadaşları tarafından yeteri kadar sosyal destek görmeyen ve yakın ilişki kuramayan ergenlerin kendilerini daha iyi ifade ettikleri sanal ortamlara yönelerek internet kullanımlarında artışa neden olduğu belirtilmektedir (Altıntaş ve Öztapak, 2016). Ülkemizdeki veriler de internet kullanımının her yaş grubunda artış gösterdiğini ancak bu artışın en çok ergenlik döneminde yaşandığı göstermektedir (TUİK, 2021). Bu dönemin gelişimsel özellikleri de göz önünde bulundurulduğunda ergenler internet kullanımı açısından büyük bir risk grubunu oluşturmaktadır (Balkaya Çetin ve Ceyhan, 2014).

Günümüzde internet kullanımının yaygınlaşması ile birlikte internetin olası zararları tartışılmaya başlanan bir konu olmuştur (Bozkurt vd., 2016). İnternet; doğru ve yerinde kullanıldığında günlük yaşamın kolaylaşmasına yardımcı olurken, aşırı ve kontrolsüz kullanımında bireyin aile, okul, iş ve sosyal yaşantısı ile kişilerarası ilişkilerini olumsuz yönde etkileyerek tedavi edilmesi gereken bir durum haline gelebilmektedir (Alam vd., 2014). İlk olarak Goldberg (1996) tarafından kullanılan “internet bağımlılığı” kavramı için aynı yıllarda Young tarafından tanı ölçütleri tanımlanmıştır (Saliceti, 2015). Young, belirlediği sekiz tanı ölçütünden beşinin karşılanması durumunda “internet bağımlılığı” tanısının düşünebileceğini belirtmiştir (Young, 1999). İnternetin her geçen gün kullanımının artış göstermesi internet bağımlılığının tanı kriterlerinin farklı araştırmacılar tarafından ele alınmasına neden olmuştur. Bu konuda Tao ve arkadaşları (2010) internet bağımlılığı tanı ölçütlerini semptom, dışlama, klinik olarak önemli derecede bozulma ve süre kriteri (bağımlılığın en az 3 ay boyunca sürmesi ve günde en az 6 saat zorunlu olmayan internet kullanımının olması) olmak üzere dört başlık altında geliştirmişlerdir. (Tao vd., 2010).

İnternet bağımlılığı toplum sağlığı için potansiyel bir tehlikedir (Mihajlov ve Vejmelka, 2017). Ancak bu durumun ergenler açısından daha büyük tehdit oluşturduğu unutulmamalıdır. Çünkü ergenlerin kendilerini teknolojinin çok hızlı geliştiği bu çağda bulmaları, teknoloji kullanımına diğer yaş gruplarına göre daha meraklı ve eğilimli olmaları, gelişimsel açıdan henüz tam olgunlaşmamış olması, risk alma davranışının artması, kimlik bulma çabaları ve sosyal çevreye uyum sağlamada zorluklarla karşılaşması onları internet bağımlılığına daha yatkın hale getirmektedir (Balkaya Çetin ve Ceyhan, 2014; Derin ve Bilge, 2016; Gönültaş vd., 2020). Karapetsas ve arkadaşları (2012) ergenler ile yaptıkları çalışmada, ergenlerin %22’sinin internet bağımlısı olma kriterini sağladığını belirtmişlerdir (Karapetsas vd., 2012). Hollanda’da yürütülen bir başka çalışmada ise ergenlerin %3,7’ sinin internet bağımlısı olma riski taşıdığı belirtilmiş olup; çevrimiçi oyunların ve sosyal medya kullanımının internet bağımlısı olma riskini artırdığı vurgulanmıştır (Kuss vd., 2013).

İnternet bağımlılığı ergenlerde birçok probleme de neden olmaktadır. Ergenlerin sağlıksız yaşam davranışları edinmelerine (uyku kalitesinde bozulma, aşırı yorgunluk, yeme bozuklukları, fiziksel aktivitede azalma, madde kullanımı, sigara, alkol vb.), şiddet, siber zorbalık, cinsel istismar ve ihmaline kolayca maruz kalmalarına neden olabilmektedir (Alaçam vd., 2015; Hendekçi ve Aydın Avcı, 2020; Kara Özçalık ve Atakoğlu, 2021; Younes vd., 2016). Bunun yanı sıra gerçek hayatta oluşturmakta zorluk yaşadıkları veya istemedikleri kimliklerini kendilerini rahatça ifade edebilecekleri farklı kimlik denemeleri ile sosyal paylaşım ve oyun siteleri aracılığı ile oluşturabilmektedirler (Balkaya Çetin ve Ceyhan, 2014). Ayrıca uzun süre internet başında zaman geçiren ergenler günlük yaşamdaki görev ve sorumluluklarını yerine getirememekte, akademik başarıları düşmekte, yalnızlık, depresyon ve sosyal çevreyle olan ilişkilerin zayıflaması gibi problemlerle karşı karşıya kalabilmektedir (Anlı, 2018; Jiang, 2014; Karaca vd., 2021). Literatürde internet bağımlısı olan ergenlerin yarısından fazlasının en az bir psikiyatrik bozukluğa sahip olduğu bildirilmiştir (Hekim vd., 2019). Şahan ve Çapan'ın (2017) yürüttükleri araştırmada ergenlerde problemli internet kullanımı ile sosyal kaygı düzeyinin ve kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların pozitif yönde ilişkili olduğu belirtilmiştir (Şahan ve Çapan, 2017). İnternet bağımlılığının ergenlerde yarattığı bu olumsuzlukların oluşmasında etkili faktörlerin belirlenmesinin de oldukça önemli olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalarda ebeveyn tutumlarının ergenlerin internet kullanım davranışını önemli ölçüde etkilediği belirtilmektedir. İspanya'da ergenler arasında aşırı internet kullanımını etkileyen faktörlerin araştırıldığı bir çalışmada ebeveynleriyle olumlu ilişkilere sahip ergenlerin internet kullanımlarının daha az olduğu belirtilmiştir (Casaló ve Escario, 2019). Yine Lam'ın (2016) belirttiğine göre Jessor'un Problem Davranış Teorisi'nde ebeveyn davranışı ve tutum gibi aile ve ebeveyn faktörlerinin ergenlerde internet bağımlılığın gelişmesinde ana etken olabileceği belirtilmektedir (Lam, 2016). Çin'de yapılan bir araştırmaya göre; ebeveynleri tarafından ilgi ve sevgi görmeyen çocukların, internet bağımlılığı düzeyinin daha yüksek olduğu ortaya konmuştur. Çalışmada ebeveynlerin gösterdikleri bu tutum nedeniyle çocukların kendilerini sanal dünyada ifade etmeye çalıştıkları sonucuna varılmıştır (Li vd., 2014). Hong Kong'da yapılan çalışmada ise; aile içi çatışmaların yoğun yaşanması ve ebeveynlerin kısıtlayıcı tutumları ergenlerin internet bağımlılığı olması ile anlamlı derecede ilişkili olduğu belirtilmiştir (Wu vd., 2016).

Son günlerde özellikle ergenler ülkemizde ve tüm dünyada yaşanan Covid 19 salgını nedeniyle, alınan izolasyon önlemleri sonucunda evde daha fazla vakit geçirmek zorunda kalmaktadır. Bu durumda ergenlerin internet kullanımları ve aile ilişkileri daha fazla önem kazanmaktadır. Ebeveynlerin bu durumda gösterecekleri tutumlara bağlı olarak ergenlerin internet kullanım davranışları farklılık gösterecek ve olumsuz tutumların ergenleri internet bağımlılığına sürükleyeceği öngörülmektedir. Bu konuda ebeveynlere büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Ergenlere yaklaşım, güvenli internet kullanımı, etkili iletişim ve

olumlu aile içi ilişkilerin kurulması onların toplumda sağlıklı bireyler olarak yetiştirilmesine olumlu katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Önemi

Ergenlik dönemi bireyin kimlik arayışında olduğu, kendini bulma yolculuğuna çıktığı bir süreçtir. Kişilik gelişiminin tamamlanmaya çalışıldığı ergenlik dönemi bazı riskli davranışların gelişme potansiyelinin yüksek olduğu bir dönemdir (Kocairi vd., 2020). Bu süreçte fiziksel, psikolojik ve sosyal büyümenin getirdiği zorluklar da ergenlerin aile içerisinde ve sosyal ilişkilerinde birtakım güçlüklerle karşılaşmasına sebep olmaktadır. Bu dönemde anlaşılma, dinlenilmek ve birey olduğunu hissetmek ergenler için değerlidir. Buna karşın aile içinde ve sosyal ilişkilerde yaşanan çatışmalar ergenleri yalnız kalmaya ve riskli davranışlar edinmeye itebilmektedir. Bu durumda günümüzde internet kullanımının da artış göstermesi ile ergenlerin internet kullanımına daha fazla yönelebildikleri gözlenmektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere ebeveyn tutumunun çocukların internet kullanımı üzerinde önemli bir etkisi olduğu görülmektedir. Bu araştırmanın da bu gereksinim doğrultusunda önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada ebeveynlerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları ile ergenlerin internet bağımlılığı düzeyleri ve sosyo-demografik özellikleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır.

1. Ebeveynlerin sosyo-demografik özellikleri ile ebeveynlerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Ebeveynlerin ve ergenlerin yaş ortalama puanları ile ebeveynlerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları alt boyut puan ortalamaları arasında bir ilişki var mıdır?
3. Ebeveynlerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları alt boyut puan ortalamaları ile ergenlerin internet bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Ergenlerin internet bağımlılığı düzeyleri ile ebeveynlerin sosyo-demografik özellikleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, değişkenler (bağımlı, bağımsız) arasındaki fark nicel araştırma yöntemlerinden olan tanımlayıcı yöntemle incelenerek ilişki tarama modeli kullanılmıştır

(Büyüköztürk vd., 2018). Çalışma 18 Ocak- 16 Haziran 2018 tarihleri arasında bir eğitim ve araştırma hastanesinde çalışan ebeveynler ve ergen çocukları ile yürütülmüştür.

Çalışma Grubu

Araştırmaya dahil edilme kriterleri; 12-18 yaş grubu çocuğa sahip olan ebeveynler, araştırmaya katılmaya gönüllü olan, okuma, anlama, yazmada problemi olmayan ve internet kullanabilen 12-18 yaş aralığındaki ergenler olarak belirlenmiştir. Araştırmanın evrenini belirtilen hastanede dahil edilme kriterlerine uyan tüm ebeveynler ve ergenler oluşturmaktadır. Örneklem seçimine gidilmemiştir ve evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Örneklemde yer alan 20 ebeveyn ve çocukları çalışmaya katılmayı kabul etmemiştir. Araştırmanın örneklemini 12 -18 yaş aralığındaki çocuğa sahip 101 ebeveyn ve 101 ergen toplam 202 katılımcı oluşturmuştur. Örneklemin %83,42'sine ulaşılarak çalışma tamamlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini içeren veri toplama formu, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (AHÇYT) ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği (İBÖ) kullanılmıştır. Çalışmamızda sosyo-demografik özelliklerinin yanında ebeveynler AHÇYT'ni, ergenler ise, İBÖ'ni doldurmuştur. Uygulama aşamasında araştırmacılar araştırmanın yürütüldüğü hastanede veri toplama formu ebeveynlerce uygulamıştır. Ancak ergenlere yönelik oluşturulan anket ebeveynler aracılığıyla onların gözetimi altında toplanmıştır. Katılımcıların sorularına yönelik açıklamalar ve bilgilendirme "Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu" ile açıklanmış, talepleri halinde araştırmacılara telefon ile ulaşılmıştır.

Sosyo-demografik özellikleri içeren veri toplama formu. Araştırmacılar tarafından hazırlanan bu form yaş, cinsiyet, gelir durumu, eğitim durumu, çocuğuna yeterli zaman ayırma durumu ve çocuğun yaşı vb. toplam 14 sorudan oluşmaktadır.

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (AHÇYT). Schaefer ve Bell (1958) tarafından çocuğun bireysel gelişimine, ebeveynin çocuk yetiştirme tutumlarının ve aile hayatının doğrudan etkili olduğu ilkesine dayandırılarak geliştirilmiş ve Güney ve arkadaşları (1978) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır (Öner, 1997). Ölçek olumlu ve olumsuz maddeler içermektedir. Ölçek 60 maddeden oluşmaktadır ve 4'lü Likert tipindedir. Yapılan faktör analizine göre aşırı annelik (aşırı koruyuculuk), ev kadınlığı rolünü reddetme, demokratik tutum ve eşitlik tanıma, geçimsizlik (aile içi çatışma) ve sıkı disiplin olarak beş alt boyutta değerlendirilmektedir. Ölçeğin tüm alt boyutlarından ayrı puan elde edilmekte ve toplam puan üzerinden hesaplama ise yapılmamaktadır. Alt boyutlardan alınan puanlar birbirleriyle karşılaştırılmamaktadır. Her bir alt boyuttan alınan yüksek puan o boyutun yansıttığı tutumun onaylandığını göstermektedir.

İnternet Bağımlılığı Ölçeği (İBÖ). Young (1986) tarafından, Patolojik Kumar Oynama Ölçütlerinden uyarlanarak oluşturulmuş ve 20 soruluk bir öz bildirim ölçeği haline getirilmiştir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği Bayraktar (2001) tarafından yapılmıştır (Bayraktar, 2001). Ölçek 6'lı Likert tipindedir. Ölçekten alınan 80 ve üzeri puan "internet bağımlılığı", 50-79 arası puan "riskli internet kullanımı", 49 ve altında alınan puan ise internet kullanımı ile ilgili sorun yaşamayan "ortalama internet kullanıcısı" olarak tanımlanmaktadır.

Veri Toplama Süreci

Etik kurul ve yazarlardan ölçek izni alındıktan sonra araştırmacılar veri toplama formunu ebeveynlere yüz yüze görüşme yöntemi kullanarak 15-20 dakikada uygulamıştır. Ancak ergenlere yönelik oluşturulan anket ebeveynler aracılığıyla onların gözetimi altında toplanmıştır. Katılımcıların sorularına yönelik açıklamalar ve bilgilendirme "Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu" ile açıklanmış, talepleri halinde araştırmacılara telefon ile ulaşılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinin değerlendirilmesinde SPSS 21.0 (SPSS Inc., Chicago, IL, ABD) paket programı kullanılmıştır. Betimleyici istatistikler yüzde, ortalama, standart sapma ve minimum-maksimum değerler ile ifade edilmiştir. Çözümleyici analizler için verilerin normal dağılıma uygunluk durumlarına göre Student-t, Ki-kare, Mann Whitney U, One-Way Anova, Kruskal Wallis, ve Pearson korelasyon testleri kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Etik Onay

Araştırmanın yürütülebilmesi için etik ilkelere uygunluğu bir eğitim ve araştırma hastanesinin etik kurulu tarafından değerlendirilmiş (Tarih: 16.01.2018, Sayı No:46418926, Karar no:17/23) ve etik kurul onayı ile araştırmanın yapıldığı kurumdan kurum izni alınmıştır. Araştırmacılar tarafından araştırmanın amacı ve süreci katılımcılara açıklanarak onamları alınmıştır. Ergenlerin bu araştırmaya katılabilmesi için ebeveynlerinden izin alınmıştır. Araştırma Helsinki Bildirgesi esas alınarak yürütülmüştür.

BULGULAR VE YORUM

Araştırma 101 ebeveyn ve 101 ergen olmak üzere toplam 202 katılımcı ile tamamlanmıştır. Araştırmaya katılan ebeveynlerin sosyo-demografik özellikleri ile AHÇYT'den almış oldukları sonuçların karşılaştırma sonuçları Tablo 1'de yer almaktadır. Araştırmaya katılan ebeveynlerin %73.3'ü kadın (n=74) ve %95'i (n=96) evlidir. Ebeveynlerin %86.1'i (n=87) iş güvencesinin olduğunu, %89,1'i (n=90) çocuğun bakımına birilerinin katılmadığını ve %55,4'ü (n=56) çocuklarına kısmen zaman ayırdığını belirtmiştir. Ebeveynlerin %62.4'ü (n=63) orta

gelirli, %74.3'si (n=75) üniversite mezunu, %63.4'ü (n=64) iki çocuğa sahip olduğunu ifade etmiştir. Ebeveynlerin AHÇYT alt boyut puanları birbirlerinden bağımsız olarak değerlendirilmektedir. Çalışmamızda, aşırı koruyuculuk alt boyutunun puan ortalaması 41.80 ± 8.72 (min=16, max=64), demokratik tutum ve eşitlik alt boyutunun ise 19.79 ± 2.51 (min=9, max=36) olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre ebeveynlerin aşırı koruyuculuk düzeylerinin düşük ve demokratik tutum ve eşitlik yaklaşımlarının yüksek olduğu görülmektedir. AHÇYT alt boyutlarından ev kadınlığı rolünü reddetme alt boyutu puan ortalaması 36.95 ± 6.52 (min=13, max=52), aile içi çatışma alt boyutu 18.04 ± 3.54 (min=6, max=24) ve sıkı disiplin alt boyutu ise 45.86 ± 8.79 (min=16, max=64) olarak tespit edilmiştir. Yüksek puan alınmasının olumsuz olarak değerlendirildiği bu alt boyutlara göre ebeveynlerin ev kadınlığı rolünü reddetme, aile içi çatışma ve sıkı disiplin düzeylerinin yüksek olduğu değerlendirilmektedir.

Tablo 1

Ebeveynlerin sosyo-demografik özellikleri ile AHÇYT alt boyutları sonuçlarının karşılaştırılması

Değişkenler			Aşırı Koruyuculuk	Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme	Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	Aile İçi Çatışma	Sıkı Disiplin	
	n	%	Mean±SS	Mean±SS	Mean±SS	Mean±SS	Mean±SS	
			41.80±8.72	36.95±6.52	19.79±2.51	18.04±3.54	45.86±8.79	
Cinsiyet	Kadın	74	73.3	42.12±8.60	37.18±6.74	19.87±2.41	17.89±3.56	46.29±8.63
	Erkek	27	26.7	40.92±9.13	36.29±5.97	19.55±2.81	18.48±3.51	44.66±9.28
			p=0.545 t ^a =0.608	p=0.546 t ^a =0.606	p=0.434 Z ^b =-0.782	p=0.427 Z ^b =-0.794	p=0.352 Z ^b =-0.930	
Medeni Durum	Evli	96	95.0	41.57±8.85	36.87±6.66	19.70±2.52	18.04±3.60	45.54±8.86
	Bekâr	5	5.0	46.20±3.96	38.40±2.70	21.07±2.07	18.20±2.16	52.00±4.06
			p=0.249 t ^a =-1.159	p=0.613 t ^a =-0.507	p=0.157 Z ^b =-1.414	p=0.900 Z ^b =-0.126	p=0.090 Z ^b =-1.693	
Ebeveynin İş Güvencesi	Kadrolu	87	86.1	42.78±7.96	37.50±6.28	19.91±2.55	18.28±3.45	46.62±7.82
	Sözleşmeli	14	13.9	35.71±10.90	33.50±7.19	19.00±2.21	16.57±3.85	41.14±12.71
			p=0.004 t ^a =0.032	p=0.032 t ^a =2.170	p=0.145 Z ^b =-1.458	p=0.119 Z ^b =-1.560	p=0.191 Z ^b =-1.309	
Çocuğun Bakımına Katılan	Var	11	10.9	41.67±8.37	36.85±6.69	19.66±2.57	18.12±3.41	45.64±8.83
	Yok	90	89.1	42.81±8.99	37.72±5.17	20.81±1.83	17.45±4.61	47.63±8.64
			p=0.684 t ^a =-0.408	p=0.678 t ^a =-0.416	p=0.162 Z ^b =-1.397	p=0.814 Z ^b =-0.235	p=0.461 Z ^b =-0.737	
Çocuğuna Yeterli Zaman Ayırma	Evet	24	23.8	40.16±10.27	37.25±6.75	19.62±2.12	18.83±3.31	46.04±10.15
	Hayır	21	20.8	43.28±6.14	38.38±5.89	20.09±2.07	18.28±2.90	48.00±5.38
	Kısmen	56	55.4	41.94±8.85	36.28±6.67	19.75±2.83	17.62±3.83	44.98±9.18
			p=0.485 F ^c =0.730	p=0.445 F ^c =0.817	p=0.783 KW ^X ^{2d} =0.490	p=0.475 KW ^X ^{2d} =1.487	p=0.436 KW ^X ^{2d} =1.659	
Gelir Durumu	Gelir-gidere eşit	63	62.4	42.38±7.04	37.41±5.49	19.93±2.44	18.38±3.30	46.50±6.85
	Gelir giderden az	23	22.8	37.21±11.15	33.52±8.52	18.86±3.01	16.21±3.72	41.21±12.63
	Gelir giderden fazla	15	14.9	46.40±8.33	40.26±4.96	20.60±1.54	19.46±3.33	50.26±5.98
			p=0.004 F ^c =5.934	p=0.004 F ^c =5.766	p=0.140 KW ^X ^{2d} =3.932	p=0.010 KW ^X ^{2d} =9.305	p=0.041 KW ^X ^{2d} =6.367	
Eğitim Durumu	Ortaöğretim	16	15.8	32.31±9.47	30.81±6.77	18.25±3.87	14.87±3.46	36.06±11.32
	Lise	10	9.9	42.20±3.91	36.20±4.98	19.90±1.79	16.60±3.33	46.10±6.74

	Üniversite	75	74.3	43.77±7.70 p<0.001 F ^c =14.468	38.36±5.91 p<0.001 F ^c =10.588	20.10±2.12 p=0.071 KW ^X 2d=5290	18.92±3.15 p<0.001 KW ^X 2d=17.549	47.92±6.92 p<0.001 KW ^X 2d=16.289
Çocuk Sayısı	1	23	22.8	43.08±8.47	37.39±5.22	19.69±2.86	18.39±3.99	47.04±8.50
	2	64	63.4	42.34±8.02	37.65±6.51	20.01±2.16	18.15±3.43	46.84±7.58
	3 ve üzeri	14	19.9	37.21±11.17 p=0.205 KW ^X 2d=3.173	33.00±7.49 p=0.049 F ^c =3.116	18.92±3.33 p=0.250 KW ^X 2d=2.774	17.00±3.28 p=0.348 KW ^X 2d=2.113	39.42±11.91 p=0.057 KW ^X 2d=5.726

a: Student-t testi; b: Mann whitney U testi; c: One-way Anova testi; d: Kruskal Wallis testi

AHÇYT sonuçları ile ebeveynlerin sosyo-demografik özelliklerinin karşılaştırma sonuçları Tablo 1'de yer almaktadır. Buna göre AHÇYT'nin tüm alt boyutları ile cinsiyet, medeni durum, çocuğuna yeterli zaman ayırma ve çocuğun bakımına katılan birinin varlığı arasında istatistiksel anlamda bir farkın olmadığı görülmektedir ($p>0.05$). Aşırı koruyuculuk alt boyutu puanlarının iş güvencesi olan ebeveynlerde yüksek ancak geliri az olanlarda ve ilk ve ortaöğretim mezunlarında düşük olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Ev kadınlığı rolünü reddetme alt boyutu puanları da iş güvencesi olan ebeveynlerde yüksek iken geliri az olanlarda, üç ve üzerinde çocuk sahibi ve ilk ve ortaöğretim mezunlarında daha düşük olarak tespit edilmiştir ($p<0.05$). Aile içi çatışma ve sıkı disiplin alt boyutları puanlarının da geliri az olan ebeveynlerde ve ilk ve ortaöğretim mezunlarında daha düşük olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Ergenlerin İBÖ'den aldıkları puanlama sonucunda; internet bağımlısı tespit edilmezken, %42,6'sının ($n=43$) riskli internet kullanımı gösterdiği, %57,4'ünün ($n=58$) ise internet kullanımına bağlı sorun yaşamadığı tespit edilmiştir.

Tablo 2

Ebeveynlerin ve ergenlerin yaş ortalama puanları ile AHÇYT alt boyut puan ortalamaları arasındaki ilişki

	Aşırı Koruyuculuk	Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme	Demokratik Tutum Ve Eşitlik Tanıma	Aile İçi Çatışma	Sıkı Disiplin
Ebeveyn Yaşı 41.84±4.29	p=0.581 r*=-0.056	p=0.625 r*=-0.049	p=0.346 r*=-0.095	p=0.172 r*=-0.137	p=0.948 r*=0.007
Ergen Yaşı 14.11±1.8	p=0.166 r*=-0.139	p=0.814 r*=0.024	p=0.288 r*=-0.107	p=0.994 r*=0.001	p=0.543 r*=-0.061

*Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Katsayısı

Çalışmada ergenlerin yaş ortalaması 14.11±1.8 (min=12, max=17) ve ebeveynlerin yaş ortalaması 41.84±4.29 (min=32, max=54) olarak tespit edilmiş olup ergenlerin ve ebeveynlerin yaş ortalamaları ile AHÇYT alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir (Tablo 2).

Tablo 3*AHÇYT alt boyut puan ortalamaları ile İBÖ düzeylerinin karşılaştırılması*

AHÇYT alt boyutları	Ortalama internet kullanıcı (n=58) Mean±SS	Riskli internet kullanıcı (n=43) Mean±SS	Test	p
Aşırı koruyuculuk	40.96±9.86	42.93±6.93	t*=1.121	0.265
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	19.77±2.58	19.81±2.46	Z**=0.492	0.623
Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme	36.81±6.73	37.13±6.31	Z**=0.024	0.981
Aile Çatışma	17.82±3.89	18.34±3.01	Z**=0.580	0.562
Sıkı Disiplin	44.93±10.00	47.11±6.74	Z**=0.818	0.413

*Student t testi; **Mann whitney U testi

Ebeveynlerin AHÇYT alt boyutları (koruyucu annelik, demokratik tutum, ev kadınlığı rolü, geçimsizlik, sıkı disiplin) ile ergenlerin İBÖ arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir (Tablo 3).

Tablo 4*Ergenlerin İBÖ düzeyleri ile ebeveynlerin sosyo demografik özelliklerinin karşılaştırılması*

		Ortalama internet kullanıcı		Riskli internet kullanıcı		p	X ² *
		n	%	n	%		
Cinsiyet	Kadın	44	75.9	30	69.8	0.505	0.494
	Erkek	14	24.1	13	30.2		
Medeni Durum	Evli	56	96.6	40	93.0	0.648	0.419
	Bekâr	2	3.4	3	7.0		
Ebeveynin İş Güvencesi	Kadrolu	52	89.7	35	81.4	0.258	0.235
	Sözleşmeli	6	10.3	8	18.6		
Çocuğun Bakımına Katılan	Var	6	10.3	5	11.6	1.000	0.838
	Yok	52	89.7	38	88.4		
Çocuğuna Yeterli Zaman Ayırma	Evet	16	27.6	8	18.6	0.258	2.713
	Hayır	9	15.5	12	27.9		
	Kısmen	33	56.9	23	53.5		
Gelir Durumu	Gelir-gidere eşit	33	56.9	30	69.8	0.150	3.790
	Gelir giderden az	13	22.4	10	23.3		
	Gelir giderden fazla	12	20.7	3	7.0		
Eğitim Durumu	İlk ve ortaöğretim	10	17.2	6	14.0	0.482	1.458
	Lise	4	6.9	6	14.0		
	Üniversite	44	75.9	31	72.0		
Çocuk Sayısı	1	11	19.0	12	27.9	0.539	1.236
	2	38	65.5	26	60.5		
	3 ve üzeri	9	15.5	5	11.6		

*Ki-kare testi

Ergenlerin İBÖ sonuçları ile ebeveynlerin sosyo-demografik özellikleri karşılaştırıldığında da istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir (Tablo 4).

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları çocukların kişiliklerini, sosyalleşme sürecini, çevresindeki insanlarla olan ilişkilerini, ilgi alanlarını ve davranışlarını önemli ölçüde belirleyebilmektedir. Bu nedenle ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları çocukların hayatının her dönemini etkileyecek önemli etkilere sahip olabilmektedir (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016; Şalcı vd., 2018).

Araştırmaya katılan ebeveynlerin aşırı koruyuculuk düzeylerinin düşük, demokratik tutum ve eşitlik yaklaşımlarının yüksek olduğu değerlendirilmektedir. Aşırı koruyuculuk aşırı kontrol ve müdehaleciliği belirtirken; demokratik tutum ve eşitlik yaklaşımı çocuğa eşit haklar tanımayı ve fikirlerini açıkça belirtmesine fırsat vermeyi ifade etmektedir (Öner, 1997). Günümüzde ebeveynlerin bilgiye kolay ulaşmaları sayesinde çok zor ve çalkantılı bir dönem olarak gördükleri ergenlik döneminin gelişimsel özellikleri konusunda bilgi edinmesi, bu bilgiler doğrultusunda ergenle etkili iletişim ve iyi bir ilişki kurması ebeveyn tutumlarının olumlu yönde olmasına katkı sağladığı düşünülmektedir. Diğer yandan örneklem grubunu oluşturan ebeveynlerin eğitim düzeylerinin yüksek olmasının da ebeveyn tutumlarının demokratik ve eşitlikçi olmasına katkıda bulunduğu söylenebilir. Schmidt, Polak ve Spooner'in (2005) yaptığı araştırma sonucuna göre demokratik aile yapısında yetişen çocuklar küçük yaşlardan itibaren rahat biçimde büyüdüklerinden kişiler arası ilişkilerinde daha rahat olmakta ve dışadönük yaratıcı olma özelliğini kazanabilmektedir (Schmidt vd., 2005). Dışa dönük olma ve kişiler arası ilişkilerinde rahat olmanın çocukların sosyal ilişkilerini de güçlendireceği ve internet bağımlısı olma riskini de azaltacağı düşünülmektedir.

Ev kadınlığı rolünü reddetme uzun süre çocuklarla kalmaktan keyif almamak, sinirlilik; aile içi çatışma anne babanın çatışmalarının çocuk üzerindeki rolü ve geçimsizliği; sıkı disiplin çocuğu zorlama ve ebeveynin hakimiyetinde olduğuna inanmayı ifade etmektedir (Öner, 1997). Çalışmamızda ayrıca ebeveynlerin ev kadınlığı rolünü reddetme, aile içi çatışma ve sıkı disiplin düzeylerinin de yüksek olduğu görülmüştür. Ev kadınlığı rolünü reddetmenin, katılımcıların çalışan ebeveynler olmasıyla ilgili olduğu düşünülmektedir. Aydoğdu ve Dilekmen'in (2016) ebeveyn tutumlarını çeşitli değişkenler açısından değerlendirdikleri çalışmasında; çalışan ebeveynlerin otoriter ve aşırı koruyucu tutumlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016). Bizim çalışmamızda da benzer şekilde sıkı disiplin düzeyinin yüksek olmasının sebebinin ebeveynlerin gün içerisinde çocukları görme ve denetleme fırsatı bulunmaması nedeniyle işten eve döndüklerinde çocuklarını daha iyi kontrol etmek için sıkı disiplin yöntemlerini uygulayabileceklerini düşündürmektedir.

Bu çalışmada, kadrolu çalışan katılımcıların, ebeveyn tutumlarının aşırı koruyuculuk gösterdiği, ev kadınlığı rolünü reddetme durumlarının ise sözleşmeli çalışan ebeveynlerden daha

yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kadrolu çalışanların, sözleşmeli çalışanlara göre iş yaşantısı süresinin daha uzun olması sebebiyle çalışma hayatını benimseyerek ev kadınlığı rolünü reddettikleri düşünülmektedir. Bu durumun da ebeveynlik tutumuna yansiyarak çocukları ile uzun süre vakit geçirememenin aşırı koruyucu tutuma neden olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Çalışmamızda ilk ve orta öğrenime sahip ebeveynlerin aşırı koruyuculuk, ev kadınlığı rolünü reddetme, aile içi çatışma, sıkı disiplin puanlarının lise ve üzeri eğitime sahip ebeveynlerden düşük olduğu görülmüştür. Monteiro ve diğerlerinin (2017) araştırmasında 12 yıldan fazla eğitimi olan annelerin eğitim süresi daha az olan annelere göre daha otoriter olmaya eğilimli olduğu belirtilmektedir (Monteiro vd., 2017). Zeteroğlu ve Basal (2016)'ın yaptığı araştırmada anne ve babanın ebeveynlik tutumları belirlenmiştir ve araştırmaya göre annenin eğitim düzeyi ile demokratik/otoriter eğilim skorları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunduğu; babanın eğitim düzeyi düştükçe, anne tutumun daha otoriter olduğu belirtilmiştir (Zeteroğlu ve Basal, 2016). Eğitim düzeyinin artması ile anne babaların ebeveynlik tutumlarının olumlu yönde geliştiği ancak aşırı koruyuculuk ve sıkı disiplin puanlarının arttığı görülmektedir. Diğer yandan eğitim düzeyi arttıkça aile içi çatışma ve ev kadınlığı rolünü reddetmenin artması da ilgi çekicidir. Bu durumun eğitim düzeyinin artmasıyla diğerlerinden ve bireyi kendisinden beklentisinin artmasıyla ilişkisi olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada iki çocuğu olan ebeveynlerin ev kadınlığı rolünü reddetme puanları, üç ve üzeri çocuğu olan ebeveynlerden yüksektir. Bu durumun 3 ve üzeri sayıda çocuğa sahip olmanın evdeki iş yükünü artırması sebebiyle ev kadınlığı rolünü daha rahat benimseyebileceklerini düşündürmektedir. Bu bulgunun tartışılması için konu ile ilgili çalışmaların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Çalışmamızda gelir düzeyi düşük olan ebeveynlerin aşırı koruyuculuk, ev kadınlığı rolünü reddetme ve aile içi çatışma düzeylerinin daha düşük olduğu görülmüştür. Bu veri geliri düşük olan katılımcıların hem işte çalışıyor olması hem de evdeki işlerini yürütmeleri için destek alma oranlarının daha düşük olabilmesi sebebiyle ev kadınlığı rolünde zorlanabileceklerini ve bu rolü reddetmek isteyebileceklerini düşündürmektedir. Aile içi çatışma düzeylerinin daha düşük oranda yaşanması ise gelir düzeyi düşük olan ailelerde aza kanaat etmenin getirebileceği bir avantaj olarak aile içinde daha olumlu bir atmosferin oluşmasına katkı sağlamış olmasından kaynaklanabilir. Gökçe (2002) tarafından yapılan çalışmada ailenin gelir düzeyi arttıkça çocukları üzerindeki koruyucu davranışları artmaktadır. Ayrıca ailenin sahip olduğu gelir düzeyi doğrultusunda çocuğun temel ihtiyaçları beslenme, ulaşım ve giyinme gibi gereksinimleri aşırı koruyucu bir yöntemle karşılanmaktadır (Gökçe, 2002). Aydoğdu ve Dilekmen'in (2016) ebeveyn tutumlarını çeşitli değişkenler açısından değerlendirdikleri çalışmasında; gelir düzeyi düşük olan ebeveynlerin izin verici tutumlarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Aydoğdu ve Dilekmen,

2016). Gelir düzeyi yüksek ebeveynlerin çocuklarından beklentilerinin daha yüksek olabileceği, çocuklarına daha iyi imkanlar sunabilmeleri sebebiyle daha koruyucu davrandıkları düşünülmektedir.

Günümüzde teknolojinin birçok avantajı yaşamımızı kolaylaştırırken, dezavantajı olarak internet bağımlılığı da yaşamımızı bir o kadar sınırlayabilmektedir. Bu araştırmada, ergenlerin yaklaşık yarısına yakın bir kısmının riskli internet kullanımı gösterdiği tespit edilmiştir. Ortaokul ve lise öğrencilerinden 2309 katılımcı ile yürütülen bir araştırmada öğrencilerin yarıya yakınının riskli internet kullanımı gösterdiği tespit edilmiştir (Sağlan vd., 2017). Yapılan diğer çalışmalarda ergenlerin %1.1 ile %21.7 arasında değişen oranlarda internet bağımlısı, %10.7 ile %46.7 arasında değişen oranlarda da riskli internet kullanımına sahip olduğu tespit edilmiştir (Aksoy ve Koçtürk, 2019; Kilic vd., 2016; Stavropoulos vd., 2013; Yavuz, 2018). Günümüzde internetin yaşam içinde oldukça fazla yer alması ergenlerin de internet kullanımını artırmıştır. Çalışmamızda internet bağımlısı hiçbir ergenin olmadığı saptanmıştır. Sevindirici nitelikte olan bu bulgu örneklem grubunu oluşturan ebeveynlerin büyük çoğunluğunun eğitim düzeyinin yüksek olması ile ilişkilendirilebilir. Ebeveynlerin eğitim düzeyinin yüksek olması internet bağımlılığının olumsuz yönleri konusunda bilgi ve farkındalıklarının yüksek olduğunu ve böylece çocuklarını internetin olumsuz etkilerinden koruyabildiklerini düşündürmektedir. Ancak bu çalışmada internet bağımlılığı açısından riskli grupta olan ergenlerin bulunduğu ve bu önemli grubun göz ardı edilmemesi gerektiği de unutulmamalıdır. Bu bağlamda, risk altında olan grubun internet bağımlısı olma ve internet bağımlılığının getirdiği sorunlarla karşılaşabileceği ön görülmektedir. Bu nedenle bu araştırmadaki ergenlerin hem gelişimsel dönem özellikleri hem de araştırmanın analiz sonuçları değerlendirildiğinde internet bağımlılığı açısından yüksek risk altında oldukları düşünülmektedir.

Yapılan çalışmalarda ebeveyn tutumunu ilgisiz olarak algılayan ergenlerin internet bağımlılık puan ortalamasının demokratik, otoriter ve koruyucu olarak algılayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir (Aksoy ve Koçtürk, 2019; Ayas ve Horzum, 2016; Büyükşahin Çevik ve Çelikkaleli, 2010). Başka bir araştırmada da ebeveynlerin koruyucu ve otoriter tutumları arttıkça ergenlerin problemleri internet kullanımı da artmakta olduğu belirtilmiştir (Taneri ve Tiryakioğlu, 2015). Çalışmamızda ebeveynlerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumlarının alt boyutları ile ergenlerin internet bağımlılığı arasında bir fark tespit edilmemiştir. Literatür sonuçları ile çalışmamız sonuçları arasında görülen bu farklılığı oluşturan farklı durumlar olabileceği düşünülmektedir. Örneklem grubumuzdaki ebeveyn grubunun eğitim düzeyinin yüksek olması nedeniyle hem çocuk yetiştirme hem de internet kullanımı konusunda bilgi ve farkındalığa sahip olması, çalışmalarda ebeveyn tutumlarını ölçen farklı ölçeklerin kullanılması ve çalışmamızdan elde edilen bulgularda hiçbir ergenin internet bağımlısı

olmamasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Çalışmamızdaki ebeveyn ve ergenlerin internet kullanımı konusunda bilinçli bir tutum sergiledikleri görülmektedir.

Bu çalışma sonucunda; ebeveynlerin aşırı koruyuculuk düzeylerinin düşük, demokratik tutum ve eşitlik yaklaşımları, ev kadınlığı rolünü reddetme, aile içi çatışma ve sıkı disiplin düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca ebeveynlerin AHÇYT ile ergenlerin internet bağımlılığı arasında bir fark tespit edilmemiştir. Bunun yanı sıra ergen grubunda internet bağımlısı olan hiçbir ergen yok iken, çoğunluğunun riskli internet kullanımı gösteren grupta yer aldıkları belirlenmiştir. Bu durumun her bir ergenin internet bağımlısı olma açısından risk altında olduğu bilgisini vermektedir. Bu nedenle, internet kullanımıyla ilgili ergenlerin doğru ve güvenilir bilgi edinmelerini sağlayacak, sağlıklı ve güvenli internet kullanımlarını teşvik edecek çalışmaların yapılması sağlanmalıdır. Ergenlere ulaşılabilirliği açısından bakıldığında onların toplu halde buldukları yerler okullardır. Bu nedenle okul sağlığı hizmetlerine büyük görevler düşmektedir. Özellikle rehber öğretmen ve okul sağlığı hemşirelerinin erken dönemde ergenlerin internet kullanım düzeylerini tespit etmesi ve risk altındaki grubun internet bağımlılığının getirdiği olumsuz etkilerden koruması önemli sorumluluklarındandır. Buna yönelik okulda; okul sağlığı hemşirelerinin ve öğretmenlerin, evde; ebeveynlerin, kurum düzeyinde ise ilgili kurum, kuruluşlar ve medya iş birliği ile ergenleri internet bağımlılığının neden olduğu fiziksel ve psiko-sosyal risklerden korumak için uygun müdahalelerde bulunması gerektiği önerilmektedir. Bu doğrultuda ergenlere bu tür teknolojileri etkin, güvenli ve doğru bir şekilde nasıl kullanacakları, doğru ve yararlı bilgilere ulaşma yöntemleri ile ilgili eğitimler, seminerler, konferanslar verilmesi önerilmektedir.

Araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Birinci sınırlılığı, ergenlerin ebeveynleri tarafından denetlenip denetlenmediği ya da internet kullanımına bir sınırlama getirilip getirilmediğinin sorgulanmaması; ikinci sınırlılığı ise araştırmanın tek bir merkezde yürütülerek sadece örneklem grubuna genellenebilmesidir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, A. N., & Koçtürk, M. (2019). Ebeveyn tutumlarını algılama ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(4), 63-70. <https://doi.org/10.18506/anemon.473873>
- Alaçam, H., Çulha Ateşçi, F., Şengül, A. C., & Tümkaya, S. (2015). Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığının sigara ve alkol kullanımı ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16:383-388. <https://doi.org/10.5455/apd.172340>
- Alam, S. S., Hashim, N. M. H. N., Ahmad, M., Wel, C. A. C., Nor, S. M. & Omar, N. A. (2014). Negative and positive impact of internet addiction on young adults: Emperical study in Malaysia. *Intangible Capital*, 10(3), 619-638. <https://doi.org/10.3926/ic.452>
- Altıntaş, S., & Öztapak, M. (2016). Ortaokul öğrencilerinin problemleri internet kullanımları ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 7(13), 109-128.
- Anlı, G. (2018) İnternet bağımlılığı: sosyal ve duygusal yalnızlık. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 389-397. <https://doi.org/10.21733/ibad.414862>
- Atar, A. Ö., Yalçın, Ö., Uygun, E., Demirci, A. C. & Erdoğan, A. (2016). The assessment of family functions, dyadic adjustment, and parental attitude in adolescents with substance use disorder. *Nöro Psikiyatri Arşivi*, 53(1), 38. <https://doi.org/10.5152/npa.2015.8750>
- Aufseeser, D., Jekielek, S. & Brown, B. (2006). The Family Environment and adolescent well-being: exposure to positive and negative family influences. *Child Trends*, 1-12.
- Ayas, T., & Horzum, M. B. (2016). İlköğretim öğrencilerinin internet bağımlılığı ve aile internet tutumu. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4(39), 46-57.
- Aydoğdu, F., & Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 570-585.
- Balkaya Çetin, A., & Ceyhan, A. (2014). Ergenlerin internette kimlik denemeleri ve problemleri internet kullanım davranışları. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 1(2), 5-46. <https://doi.org/10.15805/addicta.2014.1.2.063>
- Bayraktar, F. (2001). *İnternet kullanımının ergen gelişimindeki rolü* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Bozkurt, H., Şahin, S., & Zoroğlu, S. (2016). İnternet bağımlılığı: Güncel bir gözden geçirme. *Çağdaş Tıp Dergisi*, 6(3), 235-247. <https://doi.org/10.16899/ctd.66303>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2018). Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri (25. Baskı). Pegem Akademi.
- Büyükşahin Çevik, G., & Çelikkaleli, Ö. (2010). Ergenlerin arkadaş bağıllığı ve internet bağımlılığının cinsiyet ebeveyn tutumu ve anne baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 225-240.
- Casaló, L. V., & Escario, J. J. (2019). Predictors of excessive internet use among adolescents in Spain: The relevance of the relationship between parents and their children. *Computers in Human Behavior*, 92, 344-351. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.11.042>
- Çuhadaroğlu, Ç. F. (2008). Youth and Violence. *Political Violence, Organized Crimes, Terrorism And Youth* içinde (11-21). IOS Press.
- Derin, S., & Bilge, F. (2016). Ergenlerde internet bağımlılığı ve öznel iyi oluş düzeyi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 6(46), 35-51.
- Derman, O. (2008). Ergenlerde Psikososyal Gelişim. *Adolesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi*, 63, 19-21.

- Erbil, N., Divan, Z., & Önder, P. (2006). Ergenlerin benlik saygısına ailelerinin tutum ve davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum*, 3(10), 7-15.
- Ersoy, E. (2015). Assessment of adolescent perceptions on parental attitudes on different variables. *Journal of Education and Training Studies*, 3(5), 165-176. <https://doi.org/10.11114/jets.v3i5.929>
- Gökalp, E. A., & Yöndem, Z. D. (2021). Ergenlerde psikolojik dayanıklılığın kişilik özellikleri ve algılanan sosyal desteğe göre yordanması. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 759-768. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2021.21.64908-877822>
- Gökçe, S. (2002). *Lise öğrencilerinin utangaçlık düzeylerinin yordanması* [Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Gönültaş, O., Uzun, K., Akın, M. S., & Özcan, F. A. (2020). Ergenlerin internet bağımlılığı düzeylerinin çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 13(70), 520-529.
- Hekim, Ö., Göker, Z., Aydemir, H., Çöp, E., Dinç, G., & Üneri, Ö. (2019). Ergenlerde internet bağımlılığı ve psikopatoloji ile ilişkisi: Kesitsel bir çalışma. *Klinik Psikiyatri Dergisi*. 22(3), 329-333. <https://doi.org/10.5505/kpd.2019.80488>
- Hendekci, A., & Aydın Avcı, İ. (2020) Adölesanlarda internet bağımlılığı ile beslenme egzersiz davranışları arasındaki ilişki. *Ankara Medical Journal*. 2, 315-326. <https://doi.org/10.5505/amj.2020.52533>
- Jiang, Q. (2014). Internet addiction among young people in China: Internet connectedness, online gaming, and academic performance decrement. *Internet Research*. 24(1), 2-20. <https://doi.org/10.1108/IntR-01-2013-0004>
- Kara Özçalık, C., & Atakoğlu, R. (2021) Çevrimiçi çocuk cinsel istismarı: Yaygınlık, mağdur ve suçlu özellikleri. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*. 12(1), 76-81. <https://doi.org/10.14744/phd.2020.30643>
- Karaca, S., Uyanık, E., Kenç, M., İşlek, M., Aksu, R., Öngün, E., & Ünsal Barlas, G. (2021) Ortaokul Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve Depresif Belirtiler. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 12(2), 510-516. <https://doi.org/10.31067/acusaglik.849305>
- Karapetsas, A. V., Fotis, A. J., & Zygouris, N. C. (2012). Adolescents and internet addiction: a research study of the occurrence. *Encephalos*, 49, 67-72.
- Kilic, M., Avcı, D., & Uzuncakmak, T. (2016). Internet addiction in high school students in Turkey and multivariate analyses of the underlying factors. *Journal of Addictions Nursing*, 27(1), 39-46. <https://doi.org/10.1097/JAN.0000000000000110>
- Kocairi, C., Yüksel, R., Arslantaş, H., & Söylemez, B. (2020) Lise öğrencisi ergenlerin bağlanma stillerinin teknoloji bağımlılıkları ile ilişkisi: kesitsel bir çalışma. *Yeni Sempozyum*. 58(1), 11-17. <https://doi.org/10.5455/NYS.20200218074634>
- Kuss, D. J., Van Rooij, A. J., Shorter, G. W., Griffiths, M. D. & van de Mheen, D. (2013). Internet addiction in adolescents: Prevalence and risk factors. *Computers in Human Behavior*, 29(5), 1987-1996. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.04.002>
- Lam, L. (2016). Parental internet addictive behavior and internet addiction in adolescents: a mediating model through parental mental health. *Austin Addiction Sciences*, 1(1), 1-5.
- Li, M., Chen, J., Li, N., & Li, X. (2014). A twin study of problematic internet use: its heritability and genetic association with effortful control. *Twin Research and Human Genetics*, 17(4), 279-287.
- Mihajlov, M., & Vejmelka, L. (2017). Internet addiction: A review of the first twenty years. *Psychiatria Danubina*, 29(3), 260-272. <https://doi.org/10.24869/psyd.2017.260>

- Monteiro, L., Fernandes, M., Torres, N., & Santos, C. (2017). Father's involvement and parenting styles in Portuguese families. The role of education and working hours. *Análise Psicológica*, 35(4), 513-528. <http://dx.doi.org/10.14417/ap.1451>
- Niedorys, B., Mikos, M., Rzaça, M. S., & Kocka, K. (2018). Relationships in the family and their impact on the degree of the Internet addiction among school youth. *Journal of Education, Health and Sport*, 8(4), 346-356. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.1230279>
- Oğuz, F., & Öğretir Özçelik, A. (2018). Ergenlerde algılanan anne baba tutumu ile madde bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(58), 536-543. <https://doi.org/10.17719/jisr.2018.2567>
- Öner, N. (1997). Türkiye'de kullanılan psikolojik testler. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 150-151.
- Öztürk, N., Kutlu, M., & Abdullah, A. (2011). Anne baba tutumlarının ergenlerin karar verme stratejileri üzerindeki etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 45-64.
- Sağlan, R., Atay, E., Demirtaş, Z., Öcal, E. E., Arslantaş, D., & Ünsal, A. (2017). Ortaokul ve lise öğrencileri arasında internet bağımlılığı ve kuru göz hastalığının değerlendirilmesi. *Eurasian Journal of Family Medicine*, 6(3), 117-126.
- Saliceti, F. (2015). Internet addictive disorder (IAD). *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 191, 1372-1376. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.292>
- Sarı, T., & Özkan, İ. (2016). Ergenlerin öznel iyi oluşları ile algıladıkları anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 29(2), 155-162.
- Schmidt, L. A., Polak, C. P., & Spooner, A. L. (2005). Biological and Environmental contributions to childhood shyness: A diathesis-stress model. In W. R. Crozier & L. E. Alden (Eds.), *The essential handbook of social anxiety for clinicians* (33-55). John Wiley & Sons Ltd.
- Stavropoulos, V., Alexandraki, K., & Motti-Stefanidi, F. (2013). Recognizing internet addiction: Prevalence and relationship to academic achievement in adolescents enrolled in urban and rural Greek high schools. *Journal of Adolescence*, 36(3), 565-576. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2013.03.008>
- Şahan, M., & Çapan, B. E. (2017) Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımında Kişilerarası İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmaların ve Sosyal Kaygının Rolü. *Ege Eğitim Dergisi*. 18(2), 887-913. <https://doi.org/10.12984/egeefd.336391>
- Şalcı, O., Sağlam, C., & Dereci, S. (2018). Türkiye'de yapılan anne-baba çocuk yetiştirme tutumlarına yönelik lisansüstü çalışmaların incelenmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Özel Sayı (4)*, 78-87.
- Şenses Dinç, G., Çöp, E., Göker, Z., Şahin, M., Bilgili, D., Hekim, Ö., Dibek Mısırlıoğlu, E., Kurt, F., & Üneri, Ö. Ş. (2020) Ergenlerde İntihar Davranışı ile Anneye Bağlanma Özellikleri Arasındaki İlişki. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*. 14, 16-21.
- Taneri, P., & Tiryakioğlu, Ö. (2015). Ortaokul 7 ve 8 sınıf öğrencilerinin sorunlu internet kullanımı ve anne baba tutumları ilişkisinin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 40, 205-223. <https://doi.org/10.9761/jasss3078>
- Tao, R., Huang, X., Wang, J., Zhang, H., Zhang, Y., & Li, M. (2010) Proposed Diagnostic criteria for Internet addiction. *Addiction* 105, 556-564.
- TÜİK kurumsal. Hane halkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2021. Erişim tarihi: 09.10.2021. <https://data.tuik.gov.tr>
- Uzun, H., & Baran, G. (2015). Çocuk ebeveyn ilişki ölçeğinin okul öncesi dönemde çocuğu olan babalar için geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 30-40.

- Wu, C. S. T., Wong, H. T., Yu, K. F., Fok, K. W., Yeung, S. M., Lam, C. H., & Liu, K. M. (2016). Parenting approaches, family functionality, and internet addiction among Hong Kong adolescents. *BMC pediatrics*, 16(1), 130. <https://doi.org/10.1186/s12887-016-0666-y>
- Yavuz, O. (2018). The effects of Internet addiction on school success during adolescence. *International Journal of Society Researches*, 8(15), 1056-1080.
- Younes, F., Halawi, G., Jabbour, H., El Osta, N., Karam, L., Hajj, A., & Rabbaa Khabbaz, L. (2016). Internet addiction and relationships with insomnia, anxiety, depression, stress and self-esteem in university students: A cross-sectional designed study. *PloS one*, 11(9), e0161126. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0161126>
- Young, K. S. (1999). Internet addiction: symptoms, evaluation and treatment. *Innovations in Clinical Practice: A Source Book*. 17(17), 351-352.
- Zeteroglu, E. S., & Basal, H. A. (2016). Mother Attitudes and children's multiple intelligence areas according to educational levels of parents. *The Anthropologist*, 24(1), 97-104. <https://doi.org/10.1080/09720073.2016.11891994>.

EXTENDED ABSTRACT**Introduction**

Close relationships between parents and adolescents, healthy open communication and perceived parental support are important during the adolescence period when physical and emotional changes are intense. On the other hand, with the development of technology, some changes have begun to emerge in family dynamics. Today, with the widespread use of the Internet, the possible harms of the Internet have become a subject of discussion. Internet; While it helps to facilitate daily life when used correctly and appropriately, it can become a disease that needs to be treated by negatively affecting the individual's family, school, work and social life and interpersonal relationships in excessive and uncontrolled use.

Method

This research was conducted as a descriptive and correlational study in a training and research hospital in Turkey between January and June 2018. The sample of the study consisted of 101 parents and 101 adolescents with a child between the ages of 12 and 18, with a total of 202 participants. Data collection form including sociodemographic characteristics of the participants, Family Life and Child Raising Attitude Scale (FLCRAS) and Internet Addiction Scale (IAD) were used to collect data.

Results

73.3% of the parents participating in the study were female and 95% were married. 74.3% of the parents are university graduates, 62.4% are middle-income, 63.4% have two children, 55.4% have children stated that they spared some time, 89.1% did not participate in the care of the child, and 86.1% (n=87) stated that they had job security. In our study, the mean score of the overprotection sub-dimension was 41.80 ± 8.72 , and 19.79 ± 2.51 in the democratic attitude and equality sub-dimension. According to these results, it is seen that parents have low levels of overprotection and high democratic attitudes and approaches to equality. The FLCRAS sub-dimensions, rejecting the role of housewife, mean scores of 36.95 ± 6.52 , intrafamilial conflict sub-dimension 18.04 ± 3.54 and strict discipline sub-dimension is 45.86 ± 8.79 . According to these sub-dimensions, in which high scores are evaluated negatively, parents' rejection of the role of housewife, intra-familial conflict and strict discipline levels are considered to be high. As a result of the scoring of the adolescents from the IBO; While no internet addiction was detected, it was determined that 42.6% showed risky internet use, and 57.4% did not have any problems related to internet use. In the study, the mean age of the adolescents was 14.11 ± 1.8 and the mean age of the parents was 41.84 ± 4.29 .

Discussion & Conclusion

Parents' child-rearing attitudes can significantly determine children's personalities, socialization process, relationships with people around them, interests and behaviors. For this reason, parental child-rearing attitudes can have important effects that will affect every period of children's lives. It is evaluated that the parents participating in the research have low levels of overprotection, and high democratic attitudes and approaches to equality. It is thought that, thanks to the fact that parents have easy access to information, obtaining information about the

developmental characteristics of the adolescence period, which they see as a very difficult and turbulent period, effective communication and establishing a good relationship with the adolescent in line with this information contribute to positive parental attitudes. On the other hand, it can be said that the high level of education of the parents constituting the sample group also contributes to the democratic and egalitarian parental attitudes. In our study, it was observed that parents' rejection of the role of housewife, intra-familial conflict and strict discipline levels were also high. The rejection of the housewife role is thought to be related to the fact that the participants are working parents. It has been determined that parents with job security are overprotective in their attitudes, and their rejection of the role of housewife is higher than parents without job security. It is thought that the permanent staff reject the role of housewife by adopting the working life because of the longer working life than the contracted staff. It is thought that not being able to spend time with their children for a long time by reflecting this situation on their parenting attitude may lead to an overprotective attitude.

In our study, it was observed that parents with primary and secondary education had lower levels of overprotection, rejection of the role of housewife, intra-familial conflict, and strict discipline scores than parents with high school or higher education. It is seen that with the increase in the education level, the parenting attitudes of the parents develop positively, and the scores of overprotection and strict discipline increase. On the other hand, it is interesting that as the level of education increases, domestic conflict and rejection of the role of housewife increase. It is thought that this situation is related to the increase in the level of education and the increase in the expectation of the individual from others and from himself. In our study, it was observed that parents with low income levels had lower levels of overprotection, rejection of the role of housewife, and intra-familial conflict. This data suggests that participants with low income may have difficulty in the role of housewife and may want to reject this role, since they may have lower rates of support for both working at work and running their home affairs. Today, the fact that the internet takes place in life has increased the use of the internet by adolescents. In our study, it was determined that there was no internet addicted adolescent. This pleasing finding can be associated with the high level of education of the majority of the parents constituting the sample group. The high level of education suggests that parents have a high level of knowledge and awareness about the negative aspects of internet addiction, and thus they can protect their children from negative effects. As a result of this study; it is seen that parents have low levels of overprotection, democratic attitudes and approaches to equality, rejecting the role of housewife, intra-familial conflict and strict discipline levels are high.